

Χριστιανική Ερμηνεία στην Αλληγορία του Σπηλαίου του Πλάτωνα

Επιστήμες / Φιλοσοφία

Μανώλης Καρακώστας, MSc Διοίκησης Επιχειρήσεων, Επαγγελματίας Υγείας - Ερευνητής

Περνάμε τώρα να δούμε την αλληγορία του σπηλαίου.⁴ Η διήγηση αυτή βρίσκεται στο έβδομο βιβλίο της Πολιτείας του Πλάτωνα και αποτελεί έναν διάλογο μεταξύ του Σωκράτη και του Γλαύκωνα, με αντικείμενο την δικαιοσύνη και τις επιπτώσεις της παιδείας, καθώς και της έλλειψης αυτής, στην φύση του ανθρώπου. Ο Σωκράτης λοιπόν, περιγράφει ένα σπήλαιο στο οποίο κατοικούν κάποιοι άνθρωποι, οι οποίοι είναι αλυσοδεμένοι στα χέρια, τα πόδια και τον λαιμό, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να κοιτάξουν πουθενά αλλού παρά μόνο ευθεία μπροστά.

Πίσω τους καίει μια φωτιά και μπροστά από την φωτιά υπάρχει ένας δρόμος, από τον οποίο περνούν κάποιοι άνθρωποι, και έμπροσθεν του δρόμου υπάρχει ένα παραπέτασμα (μικρό τείχος) που προεξέχουν κάποια αντικείμενα, τα οποία μεταφέρουν οι άνθρωποι αυτοί. Αποτέλεσμα αυτού είναι οι δεσμώτες να βλέπουν σκιές στον τοίχο και να ακούνε τις φωνές των ανθρώπων και να νομίζουν ότι αυτή

είναι η μόνη πραγματικότητα, αφού από την γέννησή τους είναι η μοναδική εμπειρία που έχουν. Κάποια στιγμή μερικοί δεσμώτες καταφέρνουν να λυθούν από τα δεσμά τους, να γυρίσουν τα κεφάλια τους και να δουν τα αντικείμενα και το φως μέσα στην σπηλιά. Τότε απευθυνόμενοι προς τους ανθρώπους που φέρουν τα αντικείμενα, τους ζητούν να τους πληροφορήσουν γι' αυτά, και κατανοούν πως αυτά είναι αληθινότερα σε σχέση με τις σκιές που έβλεπαν πρωτότερα. Η επαφή με το φως τους φέρνει πόνο στα μάτια, αφού τόσα χρόνια είχαν συνηθίσει στο σκοτάδι. Γι' αυτό αν κάποιος τους ανάγκαζε να κοιτάξουν το φως, θα έστρεφαν το κεφάλι τους σε εκείνα που μπορούσαν να δουν. Το ίδιο θα συνέβαινε αν κάποιος τους τραβούσε δια της βίας έξω από το σπήλαιο από ένα απότομο και κακοτράχαλο ανέβασμα, με αποτέλεσμα οι δεσμώτες να πονούσαν ακόμα περισσότερο και να αγανακτούσαν με εκείνους που τους τραβολογούσαν και δεν θα μπορούσαν να δουν τα αντικείμενα που βρίσκονταν εκτός του σπηλαίου.

Για να γίνει αυτό θα έπρεπε να υπάρξει κάποιος χρόνος προσαρμογής, γι' αυτό αρχικά θα διέκριναν τις σκιές, έπειτα τα είδωλα των ανθρώπων και των άλλων πραγμάτων που αντικατοπτρίζονταν στο νερό και ύστερα τα ίδια τα πράγματα. Από όσα είναι στον ουρανό, αλλά και τον ίδιο τον ουρανό, θα μπορούσαν να κοιτάξουν ευκολότερα το βράδυ, διότι δεν θα έλαμπε ο ήλιος, τον οποίο θα μπορούσαν να τον αντικρίσουν τελευταίο από όλα τα αντικείμενα, και αφού τον έβλεπαν, θα καταλάβαιναν πως αυτός ορίζει τις εποχές και διαφεντεύει τα πάντα στην σφαίρα των ορατών, και πως αυτός ήταν η αιτία των όσων έβλεπαν τόσα χρόνια στην σπηλιά. Έτσι, έχοντας αποκτήσει την αληθινή γνώση των πραγμάτων και ενθυμούμενοι την προτεραία τους κατάσταση, θα καλοτυχίζον τους εαυτούς τους για την αλλαγή που υπέστησαν και θα ένιωθαν οίκτο για όσους παρέμεναν δεμένοι. Μάλιστα, αν οι δεσμώτες είχαν θεσπίσει κάποιες τιμές και επαίνους για όσους έβλεπαν καθαρότερα τα αντικείμενα, όχι μόνο δεν θα τους ζήλευαν, αλλά όλα αυτά θα τους φαίνονταν ανούσια και φαιδρά. Τέλος, αν αυτοί που

ελευθερώθηκαν γύριζαν στην παλιά τους θέση, τα μάτια τους θα γέμιζαν με σκοτάδι, αφού πλέον είχαν συνηθίσει στο φως. Κι αν προσπαθούσαν να διακρίνουν τις σκιές, θα έπρεπε να παρέλθει κάποιος χρόνος προσαρμογής, κατά την διάρκεια του οποίου θα γίνονταν περίγελως των δεσμοτών, αφού εκείνοι θα νόμιζαν πως τα μάτια τους χάλασαν μετά την άνοδο που είχαν. Και τελικά αν κάποιος από αυτούς που λύθηκαν προσπαθούσε να λύσει και τους υπόλοιπους δεσμώτες και να ανεβάσει κι αυτούς πάνω, τότε οι δεσμώτες θα έφταναν στο σημείο να τον θανατώσουν.

Αυτή είναι εν ολίγοις η αλληγορία του σπηλαίου, η οποία απεικονίζει παραστατικότερα την ανθρώπινη φύση και συμπεριφορά. Γι' αυτό κι όταν ο Γλαύκων λέει στον Σωκράτη ότι είναι αλλόκοτη η εικόνα που περιγράφει, όπως και οι δεσμώτες, εκείνος του απαντά ότι είναι όμοιοι με εμάς, δηλαδή τους ανθρώπους. Το σπήλαιο απεικονίζει τον αισθητό κόσμο και οι δεσμώτες τους ανθρώπους, οι οποίοι είναι προσκολλημένοι στα υλικά πράγματα, τα οποία και θεωρούν ως τα μόνα αληθινά. Η λύση των δεσμών επέρχεται όταν ο άνθρωπος γνωρίσει την Αλήθεια, που δεν είναι άλλη από τον Κύριο Ιησού Χριστό, ο Οποίος λύνει τον άνθρωπο από τα δεσμά της άγνοιας και της αμαρτίας, όπως μας διαβεβαίωσε λέγοντας: «γνώσεσθε τήν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς» (Ιω. Η', 32). Όταν λοιπόν ο άνθρωπος γνωρίσει τον Χριστό, ξεκινά τον πνευματικό του αγώνα, με σκοπό την ένωσή του με τον Θεό, η οποία επιφέρει και την γνώση της αλήθειας. Η ανηφορική κλίση του σπηλαίου, δείχνει ακριβώς αυτόν τον αγώνα και την σταυρική πορεία του Χριστιανού, για να ξεπεράσει τα ανθρώπινα και αισθητά και να γνωρίσει τα πνευματικά. Η πορεία αυτή βέβαια δεν είναι εύκολη, αλλά έχει πολλές δυσκολίες. Αυτό υποδηλώνει και ο πόνος των ματιών των δεσμοτών όταν αρχίζουν να αντικρίζουν το φως, κι αυτό συμβαίνει επειδή ο άνθρωπος από την γέννησή του είχε συνηθίσει στο σκοτάδι της άγνοιας και της αμαρτίας, ενώ πλέον αρχίζει να ασκείται πνευματικά και να πηγαίνει ενάντια στον εμπαθή εαυτό του. Με λίγα λόγια σταυρώνει τον εαυτό του, για να ακολουθήσει τον Χριστό, όπως προέτρεψε ο ίδιος. Παρ' όλες τις δυσκολίες όμως, οι άνθρωποι κατανοούν πως η ζωή που ζουν πλέον είναι αληθινότερη από εκείνη που ζούσαν προηγουμένως, όπως και οι δεσμώτες κατανόησαν ότι τα πράγματα έξω από το σπήλαιο δεν είχαν καμία σχέση με τις σκιές που έβλεπαν τόσα χρόνια.

Κατόπιν, βλέπουμε πως οι δεσμώτες χρειάζονται έναν διαβαθμισμένο χρόνο προσαρμογής για να αρχίσουν να βλέπουν ευκρινώς τα αντικείμενα, ξεκινώντας από τα πιο απλά και πηγαίνοντας στα πιο σύνθετα. Αυτή η διαβάθμιση αντιστοιχεί στα στάδια του πνευματικού αγώνα, καθώς ο κάθε άνθρωπος έχει σημειώσει την δική του πρόοδο σε αυτόν. Δεν μπορεί επί παραδείγματι, ένας άνθρωπος που μόλις μπήκε στον πνευματικό στίβο να έχει την ίδια εμπειρία και να βρίσκεται στην ίδια κατάσταση με έναν ασκητή που αγωνίζεται επί σειρά δεκαετιών. Βέβαια, στην πνευματική ζωή δεν παίζει καθοριστικό ρόλο ο χρόνος, αλλά ο πόθος και ο τρόπος που κανείς αγωνίζεται. Έτσι λοιπόν, οι δεσμώτες πρώτα θα έβλεπαν τις σκιές και τα είδωλα των πραγμάτων, έπειτα τα ίδια τα πράγματα και τέλος τον ήλιο, ο οποίος είναι ανώτερος από όλα τα άλλα αντικείμενα. Αυτό ισχύει και στον πνευματικό αγώνα, όσο περισσότερο καθαρίζεται ο άνθρωπος τόσο προοδεύει και διακρίνει καλύτερα τα πνευματικά. Αυτό μας θυμίζει την πορεία της πνευματικής ζωής, η οποία όπως αναφέρθηκε και στην παραπάνω ανάλυση της ιστορίας του ομηρικού έπους, είναι η κάθαρση, ο φωτισμός και η θέωση. Επί του παρόντος, θα μπορούσαμε να αντιστοιχίσουμε την κάθαρση με την ανάβαση του σπηλαίου, τον φωτισμό με την όραση των πραγμάτων έξω από αυτό και την θέωση με την θέαση του ήλιου, που σημαίνει την θέαση του Θεού. Ο άνθρωπος όταν φτάσει στην θέωση, όπως οι Άγιοί μας, βλέπει το Άκτιστο Φως και ενώνεται με τον Θεό.

Αφού λοιπόν συμβούν όλα αυτά και ο άνθρωπος επιτύχει με την Χάρη του Θεού τον

σκοπό του, δοξάζει τον Θεό και μακαρίζει τον εαυτό του που έγινε κοινωνός αυτής της ευεργεσίας, όμως και λυπάται όταν βλέπει τους συνανθρώπους του να βρίσκονται ακόμη δέσμιοι της άγνοιας. Μάλιστα, καθώς αναφέρει η αλληγορία, αν οι δεσμώτες είχαν θεσπίσει τιμές και επαίνους για όσους έβλεπαν καλύτερα τα αντικείμενα, δηλαδή τις σκιές, το αποτέλεσμα θα ήταν οι απελευθερωμένοι δεσμώτες να χλευάζουν αυτά τα βραβεία, αφού αυτοί είχαν δει την αλήθεια. Αυτό συμβαίνει και με τους Αγίους ή και τους Χριστιανούς που αγωνίζονται πνευματικά. Δεν δίνουν σημασία στις ανθρώπινες τιμές και στα πράγματα αυτού του κόσμου, και τα θεωρούν φαιδρά και άνευ αξίας, γνωρίζοντας ότι όλα αυτά παρέρχονται με τον θάνατο, αφού πάροικοι και παρεπίδημοι είμαστε σε αυτόν τον κόσμο (Α΄ Πε. Β΄, 11), με το πολίτευμά μας να υπάρχει στους Ουρανούς (Φιλιπ. Γ΄, 20). Ο Άγιος Νείλος ο Ασκητής αναφέρει επί του θέματος πως «φύλλα και σαπουνόφουσκες και καπνό και άχυρα και σκιά και σκόνη χαρακτήρισα όλα τα λαμπρά αυτού του κόσμου». Χαρακτηριστικότατο παράδειγμα αυτής της ενέργειας αποτελούν οι μοναχοί, οι οποίοι εγκατέλειψαν τα πάντα στον κόσμο για να προσηλωθούν αποκλειστικά στον Θεό και την ένωσή τους μαζί Του.

Τέλος, ο Σωκράτης αναφέρει πως αν οι πρώην δεσμώτες γύριζαν στην παλαιά τους θέση, τότε τα μάτια τους θα γέμιζαν με σκοτάδι και θα απαιτούταν ορισμένος χρόνος για να αρχίσουν να βλέπουν πάλι τις σκιές. Σαφώς, στην περίπτωση των Χριστιανών, κάτι τέτοιο δεν είναι επ΄ ουδενί ευκαίιο, το να επιστρέψουν στην παλαιά τους πνευματική κατάσταση και να απολέσουν όσα με κόπους και αγώνες κέρδισαν. Κάτι τέτοιο θα ομοιάζε με άνθρωπο που θα αντάλλαζε ράβδους χρυσού με κούφια σίδερα. Παρ΄ όλα αυτά όμως, οι Άγιοι και οι αγωνιζόμενοι Χριστιανοί μπορεί να μην συγχρωτίζονται με τα του κόσμου, αλλά δεν εγκαταλείπουν τον κόσμο. Όπως και οι απελευθερωμένοι δεσμώτες επιστρέφουν πίσω για να λύσουν τους συνανθρώπους τους και να τους δείξουν την Αλήθεια. Όμως, εδώ φτάνουμε να αντικρύσουμε ένα παράδοξο θέαμα. Οι δεσμώτες αντί να ακούσουν και να ακολουθήσουν τους απελευθερωμένους, αυτοί τους εμπαίζουν, όπως κατά κανόνα συμβαίνει και στην πραγματικότητα στους πνευματικούς ανθρώπους, όταν οι κοσμικοί τους ειρωνεύονται για την πίστη και την βιωτή τους, και θεωρούν πως τα μάτια τους υπέστησαν βλάβη μετά την άνοδο που είχαν και εν τέλει, επειδή αυτοί που λύθηκαν προσπάθησαν να λύσουν κι εκείνους, εκείνοι τους σκοτώνουν. Σε ποιον αυτό το σημείο της διήγησης δεν θυμίζει τις περιπτώσεις των Αγίων Μαρτύρων;

[**Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ**](#)

Παραπομπές:

**4. Πλάτων, Πολιτεία 514a-521b: Η αλληγορία του σπηλαίου,
[http://www.greek-](http://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/tools/corpora/anthology/content.html?t=53)**

language.gr/greekLang/ancient_greek/tools/corpora/anthology/content.html?t=53

**5. «Τι είναι το μαρτύριο της συνειδήσεως;»,
<https://www.vimaorthodoxias.gr/theologikos-logos-diafora/ti-einai-to-martyrio-tis-syneidiseos/>**

<http://bit.ly/340YGmh>